

НОРМАТИВНІСТЬ МОВИ ПРЯМОГО ЕФІРУ (НА МАТЕРІАЛІ «ТЕЛЕВІЗІЙНОЇ СЛУЖБИ НОВИН» КАНАЛУ «1+1»)

У статті проаналізовано особливості мови прямого ефіру телевізійних новин, що транслюються на каналі «1+1». Представлено дотримання норм української літературної мови журналістами, співрозмовниками і героями сюжетів.

Ключові слова: літературна норма, нормативність, мова прямого і непрямого ефіру, теленовини.

У статті проаналізовано особливості мови прямого ефіру телевізійних новин на каналі «1+1». Представлено дотримання норм української літературної мови журналістами, співрозмовниками і героями сюжетів.

Ключевые слова: литературная норма, нормативность, язык прямого и непрямого эфира, теленовости.

The peculiarities of language speech on the live air of television news, the channel «1+1», is analysed in the article. The control of literary norms of the Ukrainian language is presented by journalists, interlocutors and heros of the actions.

Key words: literary norm, the normative language, the language of the live air and indirect air, television news.

Інформація посідає вагоме місце у нашому житті. Цьому сприяє глобалізація суспільства. Невід'ємною частиною інформаційного простору є телебачення. Воно виступає засобом передачі повідомлень на екран. Потреба в інформуванні широкого кола людей змушує журналістів створювати різноманітний телепродукт, зокрема інформаційні програми. Саме масове охоплення аудиторії виводить телепростір на перший план серед інших видів засобів масової інформації (ЗМІ).

Інформаційна програма – лише частина інформаційного потоку, який постійно доповнює, збагачує та розвиває інформаційну картину світу, що відображається у телемовленні. Інформаційні програми необхідні для відбиття на екрані суспільного життя, найбільш важливих та актуальних фактів, подій, явищ, для задоволення потреб телевізійної аудиторії [1, с. 18]. Безперечно, телебачення – це своєрідний засіб впливу на громадськість. Воно здатне впливати на глядача змістом інформації та її мовним оформленням. Журналіст повинен бути відповідальним за результати такої дії і, передусім, за правильність власної мовної діяльності. Проблема мовної культури журналіста є вкрай актуальною, оскільки мова ЗМІ активно формує загальну культуру соціуму. Мета наукової розвідки – проаналізувати нормативність мови інформаційних

програм на телебаченні, зокрема «Телевізійної служби новин» (ТСН) каналу «1 + 1». Предмет дослідження – дотримання різних типів літературних норм у мовній діяльності журналістів, героїв сюжетів і гостей телестудії інформаційної програми ТСН.

Науковці дають різні визначення новин. За словами А. Яковця, «новина – це точне, неупереджене повідомлення про подію, яке містить своєчасну або досі невідому інформацію, що задовольняє інтерес глядачів і має значення для їхнього майбутнього. В основі цього повідомлення лежить факт» [1, с. 24].

Теленовини – це жанр інформаційних передач, який транслюється переважно у прямому ефірі. Про це свідчать позначки «наживо», «live», «пряме включення» та ін. Остання з них репрезентує пряме спілкування ведучого у студії із журналістом, який є на зв'язку із зазначеного місця подій. Проте все-таки спостерігаємо переважну відсутність таких ремарок, тому не завжди просто з'ясувати, чи телевізійні новини у прямому ефірі, чи у записі. У такій ситуації може допомогти урахування специфіки безпосереднього мовлення ведучого чи певні технічні негаранти, яких у прямому ефірі неможливо уникнути.

Теленовини створюються за певними критеріями (оперативність, точність, достовірність, неупере-

дженість, повнота, простота, логічність, наявність незвичайної тематики матеріалів, грандіозність та ін.), без яких вони не зможуть зацікавити глядача. Дедалі частіше мова новин стає багатшою на синонімічні ряди і фразеологізми, емоційно насиченою.

Телевізійні новини – це заздалегідь підготовлений продукт, хоч і лунає у прямому ефірі. Спонтанна мова займає незначну частку ефірного часу, вона можлива лише під час прямого зв'язку ведучого із журналістом з конкретного місця подій, у процесі телефонної розмови, чи під час спілкування з гостем студії, у ролі якого може бути також журналіст.

За нашими спостереженнями, у телевізійних новинах представлено такі типи комунікації: 1) мовна діяльність ведучого у прямому ефірі; 2) мовна діяльність гостя студії у прямому ефірі;

3) мовна діяльність журналіста, який на прямому зв'язку зі студією; 4) мова сюжету, що у непрямому ефірі, зокрема мовна діяльність журналіста і героя відеоролика; 5) писемна мова каналу (наприклад, оформлення реплік, назв рубрик інформаційних програм) (див. рис. 1). У прямому ефірі працює ведучий (або ведучі у нічних випусках новин), журналісти, які на прямому зв'язку з місця подій, а також гості студії (це переважно у «ТСН-тиждень», що транслюється у неділю). Решта ефірного часу ТСН представлена сюжетами, які заздалегідь підготовлено, тому журналісти мають право на їх редагування, а отже, і на виправлення мовних огріхів. Безперечно, лінгвальне оформлення сюжету відображає комунікативні уміння журналіста і мовну діяльність героя відеоролика.

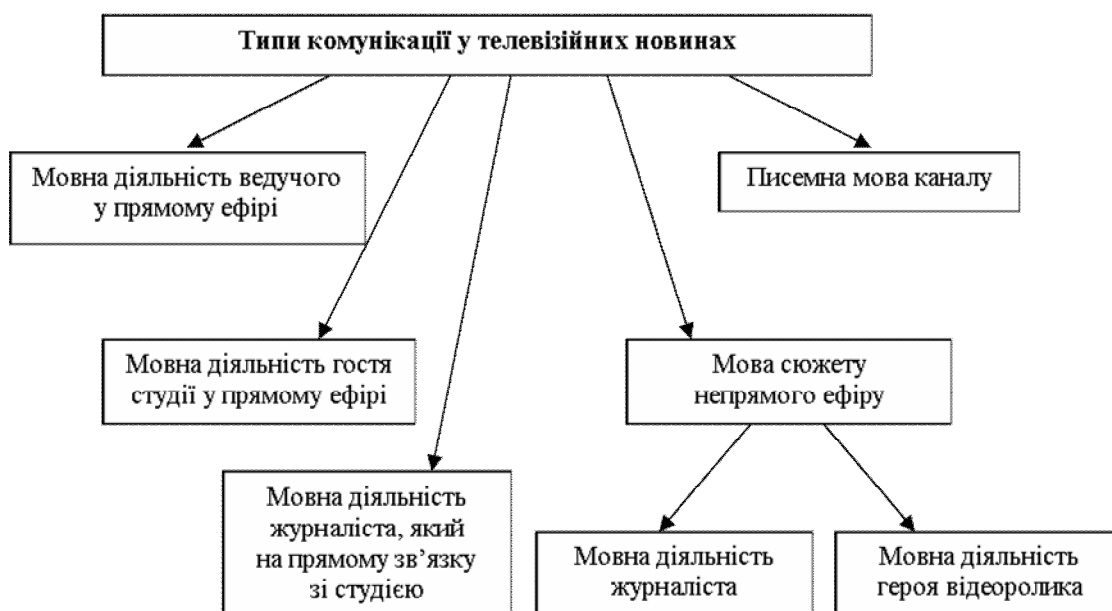

Рис. 1. Типи комунікації у телевізійних новинах

Ведучий – це журналіст, який працює у студії, озвучує новини у прямому ефірі. Одне з найважливіших його завдань – забезпечити еталонне мовне оформлення теленовин. Зауважимо, що у прямому ефірі справді нелегко працювати, контролювати власну мовну діяльність, тому не дивно, що попри високу професійність все-таки спостерігаємо огріхи у всіх типах мовного оформлення ТСН. Нами зафіксовано порушення норм різних мовних рівнів, зокрема орфоепічних. Журналісти часто вимовляють слова на російський кшталт: *с комплементами* (замість *з компліментами*) *на вашу адресу* (29.06.2008, 19:49), *жители Львівщини* (замість *Львівщини*) (5.09.2008, 19:57), *Газпром* (замість *Газпром*) (23.01.2009, 19:33), *канал «1+1» гарантує* (замість *гарантує*) (16.02.2009, 20:10), *це гарантує* (замість *гарантує*) *новий-старий проект* (17.02.2009, 20:12), *чернігівчанин* (замість *чернігівчанин*) (18.02.2009, 20:05), *та один квартал до автовакзалу* (замість *автовокзалу*) (5.08.2009,

19:31). Звичайно, у прямому ефірі важко працювати, тому ведучі порушують усі типи норм переважно через поспіх чи невисокий рівень сформованості орфоепічних умінь.

Помилки зафіксовано також на акцентуаційному рівні. Телеведучі неправильно наголошують такі слова: *гуртожїтку* (замість *гурто́жїтку*) (15.02.2009, 20:00; 29.09.2009, 19:46; 12.11.2009, 19:57), *гуртожїтків* (замість *гурто́жїтків*) (29.09.2009, 19:47; 29.09.2009, 19:47), *відвезли* (замість *відвезлі́*) (17.02.2009, 19:34), *не за горами* (замість *гора́ми*) (26.02.2009, 20:01; 5.01.2010, 19:30), *дбчці* (замість *доци́ці*) (2.03.2009, 19:55), *кілометрів* (замість *кіломе́трів*) (13.01.2009, 19:56; 2.09.2009, 19:36), *фено́мом* (замість *фено́меном*) (3.09.2009, 20:06), *в листопаді* (замість *листопа́ді*) (2.11.2009, 20:04), *разом* (замість *ра́зом*) (3.11.2009, 20:03; 12.11.2009, 19:39), *жїві* (замість *живі́*) (10.11.2009, 19:32), *дев'ять років* (замість *рокі́в*) (3.01.2010, 19:46). Неправильне наголошення спостерігаємо під час

різних типів мовної діяльності телеведучих, а саме: безпосереднього озвучення новин у студії, коментування відеосюжету чи анонсів новин у прямому ефірі, а також під час прямого репортажу журналіста з місця подій чи під час розмови з гостем студії.

На лексичному рівні часто вживаються слова у невластивому їм значеннях: *про те, як перебігає* (замість *проходить*) *Каннський фестиваль* (17.05.2009, 20:48). Виявлено факти тавтології: *рятувальникам, що кинулися рятувати* (замість *спіливцям, що кинулися рятувати*) (16.02.2009, 19:33). Значимо, що для виразності мовного оформлення інформаційного тексту чи підсилення експресивності висловлення журналісти свідомо залучають тавтологію як стилістичний прийом: *як уже вивчили психологи, найсмійливіше сміятися зі сміху* (1.04.2009, 19:58).

На граматичному рівні трапляються такі помилки: *в два з половиною рази* (замість *рази*) (2.09.2008, 19:52), *і два мільйона* (замість *мільйони*) *гривень* (15.02.2009, 20:14), *зі ста дев'яноста п'ять* (замість *п'яти*) *кілограмів солі* (26.02.2009, 19:45), *вже в дев'ятнадцятій тридцять* (замість *о дев'ятнадцятій тридцять*) *дізнається більше* (11.08.2009, 17:10), *і в двадцять другій сорок* (замість *о двадцять другій сорок*) *мої колеги підведуть ризику* (21.10.2009, 20:12). У першому прикладі зауважуємо також порушення орфоепічної норми: *і два мільйона* (замість *мільйони*) *гривень* (15.02.2009, 20:14). Отже, найчастіше журналісти неправильно утворюють відмінкову форму числівника, узгоджують його з іменником, а також помиляються у вживанні відповідного прикметника з годинною.

Ще одним типом комунікації інформаційних програм є мовна діяльність гостя студії. Переважно це відомі люди – політики, аналітики, рідше – артисти, співаки. Цікавим є те, що гостем студії може також бути колега–журналіст, наприклад, для коментування нового блоку сюжетів–розслідувань. Значно частіше спостерігаємо аналогічні огріхи у співрозмовників:

- неправильне наголосення слів: *підняття* (замість *підняття*) (29.06.2008, 19:47), *новий* (замість *новий*) (21.02.2009, 19:40);
- використання росіянізмів чи вимова слів на російський кшталт: *про прями хіщення* (замість *грабунки*) *з бюджету* (29.06.2008, 19:52), *віддали українським олігархам* (замість *олігархам*) (29.06.2008, 19:53), *налагодили кооперційні* (замість *кооперційні*) *зв'язки* (29.06.2008, 19:45);
- неправильна вимова слова через незнання його точної графіки: *свій рупер* (замість *рупор*) (21.02.2009, 19:39);
- уживання невідповідного прикметника: *якраз хочу сказати по газу* (замість *стосовно газу*) (29.06.2008, 19:45), *проводячи паралельні переговори по спільній концепції* (замість *на основі спільної концепції*) (29.06.2008, 19:45), *зв'язки по збагаченню урану* (замість *зі збагачення ураном*) (29.06.2008, 19:45);

Ще одним репрезентантом мови прямого ефіру є журналіст, який знаходиться на прямому зв'язку зі студією. Йому значно важче контролювати потік своєї мови, адже, як правило, він має лише нотатки у записнику чи взагалі обходиться без них. У такій ситуації нами зафіксовано низку огріхів:

- на орфоепічному рівні: *який мешкав неподалюку* (замість *неподалеко*) (28.07.2009, 19:42);
- на акцентуаційному рівні: *град у волоській* (замість *волбській*) *горіх* (4.06.2008, 19:55), у *листопаді* (замість *листопаді*) (16.02.2009, 20:03), у *півтора разі* (замість *разу*) (26.02.2009, 19:47), *разом* (замість *разом*) (11.03.2009, 19:54), *за тонну ячмен'ю* (замість *ячмєню*) (2.07.2009, 19:34), *видання* (замість *видання*) (про книгу) (18.11.2009, 19:45), *разом* (замість *разом*) (25.01.2010, 19:50).
- на лексичному рівні трапляється тавтологія – *тепло їм відікнули місцеві тепловики* (17.02.2009, 22:35); сплутуються значення слів – *ті тенденції, м'яко кажучи, не зовсім вірні* (замість *правильні*) (2.03.2009, 19:40); невинувато повторюються слова – *люди просто, навіть маючи гроші, просто* (19.02.2009, 19:34). Фраза *в аренді на орендаря* (замість *у найманні на орендаря*) (20.07.2009, 19:52) ілюструє російський тип вимови слів і тавтологію;
- на граматичному рівні: *що за свою свободу заплатив два з половиною мільйона* (замість *мільйони*) *доларів* (11.06.2008, 19:48), *по прильоті* (замість *після прильоту*) (29.06.2008, 20:06), *добиратимуться на службових автах* (замість *авто*) (3.09.2008, 19:49), *місцева влада обіцяє допомогти всім постраждалих* (замість *постраждалим*) (24.09.2008, 17:05), *пройшли згідно плану* (замість *згідно з планом*) (2.07.2009, 19:40), *трохи пізніше в одинадцятій* (замість *об одинадцятій*) *годині* (17.01.2010, 20:07), *жителі п'ятидесяти п'яти* (замість *п'ятдесяти п'яти*) (25.01.2010, 19:50).

Зауважимо, більшу частину ефірного часу все-таки складають заздалегідь підготовлені фрагменти тексту, однак спонтанна мова представлена безпосереднім спілкуванням ведучого у студії із журналістом, який на прямому зв'язку. Звичайно, дві сторони знають наперед тему розмови, але у цьому виді комунікації в основному чуємо живу мову (не написану на папері).

Окрему велику частину ТСН займають самостійні сюжети, які заздалегідь готуються журналістами. Безперечно, оперативність роботи змушує журналіста швидко виконувати різні завдання, проте відеоролик може бути змонтований на власний розсуд, відредагований чи перезнятий, щоб уникнути невдалих моментів. На рис. 1 ми назвали такий вид комунікації мовою сюжету непрямого ефіру. Він складається з мовної діяльності журналіста і героя сюжету. Під час мовної діяльності героя відеоролика спостерігаємо найбільшу кількість помилок. Це

пов'язано з різною спеціалізацією, соціальним станом героїв сюжету, стилем комунікації.

Швидкість озвучення телевізійного матеріалу впливає на його мовне оформлення. На основі спостережень зафіксовано такі огріхи у мовній діяльності журналістів:

- недотримання правил орфоєпії: *він не просто обгоняв* (замість *обганяв*) в забороненому місці (16.09.2008, 19:56), канал «1 + 1» *гарантує* (замість *гарантує*) (16.02.2009, 20:10), *головною версією залишили – напад сабак* (замість *собак*) (25.10.2009, 19:59);
- найчастіше трапляється неправильне наголошування слів: *чотірнадцять* (замість *чотирна́дцять*) (13.02.2008, 19:56), з *гнилого* (замість *гнило́го*) *дерева* (3.09.2008, 19:54), *вовки* (замість *вовкі́*) (5.09.2008, 19:58), *бракує точніших відомостей* (замість *відомостей*) (11.09.2008, 20:01), *позабічі* (замість *поза́бачі*) (15.02.2009, 19:37), *русло* (замість *русло́*) *Десни* (16.02.2009, 19:46), *не за горами* (замість *гора́ми*) (23.02.2009, 20:09), *разом* (замість *ра́зом*) (24.04.2009, 20:11), *греблю гати* (замість *гати́*) (17.05.2009, 20:16), *за тонну ячменю'* (замість *ячме́ню*) (2.07.2009, 19:36), *кілометр* (замість *кіломе́тр*) (13.07.2009, 20:03), *гуртожитку* (замість *гурто́житку*) (29.09.2009, 19:48; 29.09.2009, 19:48), *листопаді* (замість *листопа́ді*) (2.11.2009, 20:05), *до Старого-Нового* (замість *Старого-Ново́го*) *року* (12.12.2009, 19:58), *довідникі* (замість *довідни́ки*) (15.12.2009, 23:32);
- на лексичному рівні частотні кальки з російської мови і тавтологія: *напад за наводкою* (замість *напад за наведенням*) (18.02.2009, 20:02), *закінчує вуз* (замість *ВНЗ*) (2.03.2009, 20:00), *грали в одну командну гру* (29.03.2009, 19:56);
- на граматичному рівні виявили неправильне відмінювання числівників: *шестидесяти* (замість *ші́стдесяти*) (23.01.2009, 19:52), *у п'ятиста* (замість *у п'ятистах*) *школах* (5.08.2009, 19:56), *у шестидесяти* (замість *ші́стдесяти*) *країнах світу* (11.01.2010, 20:08); відмінювання незмінюваного іменника: *під ту частину авта* (замість *авто*) (5.03.2009, 20:10); неправильну відмінкову форму керованого іменника: *тривають зйомки фільма* (замість *фільму*) (4.06.2008, 20:04), *ваш візит до Брюсселю* (замість *Брюсселя*) *вважається чи не найуспішніший* (29.03.2009, 19:54), *про що ви говорили три години у літаку з Ющенко* (замість *Ющенком*) (29.03.2009, 19:56); використання ненормативної форми займенника чи прислівника: *однак пояснювати все одне* (замість *все одно*) *доведеться* (16.09.2008, 19:38), *такого тут вистачить на всіх* (замість *всіх*) (29.04.2009, 22:55). Отже, у мові героїв спостерігаємо різноманітні типи граматичних огріхів.

Герої сюжетів допускають аналогічні помилки, проте найчастіше порушують правила наголошення

слів, вживають росіянізми чи кальки з російської мови, а також неправильно утворюють вищий і найвищий ступені порівняння прикметників, що не є характерним для журналістів. Проілюструємо прикладами порушення норм української мови.

Акцентуаційний рівень представлений такими огріхами: *кілометр* (замість *кіломе́тр*) (11.02.2009, 19:50), *кілометрів* (замість *кіломе́трів*) (13.07.2009, 20:05; 6.08.2009, 19:52), *одінадцятий* (замість *одина́дцятий*) (15.02.2009, 19:40), *одінадцять* (замість *одина́дцять*) (4.03.2009, 22:36 – двічі), *одінадцяті* (замість *одина́дцяті*) (10.06.2009, 19:50), *чотірнадцятото* (замість *чотирна́дцятото*) (19.02.2009, 19:37), *ім'я Стуса* (замість *ім'я Сту́са*) (19.02.2009, 19:44), *разом* (замість *ра́зом*) (19.02.2009, 19:50), *українського* (замість *украї́нського*) (24.04.2009, 20:07), *напоїв* (замість *напо́їв*) (1.05.2009, 19:48), *господарському* (замість *господа́рському*) (22.10.2009, 19:52), *сантиметрів* (замість *сантими́трів*) (4.01.2010, 19:34), *нові* (замість *ново́і*) (5.01.2010, 19:58), *по не виплаті заробітної плати* (замість *через не виплату заробітної плати*) (2.03.2009, 19:36). В останньому прикладі, окрім неправильного наголошування слова, вжито неправильну прийменникову конструкцію.

Великий пласт помилок у мовній діяльності героїв сюжетів детермінований впливом російської мови, як-от: *всі глави* (замість *голови*) *обласних адміністрацій* (15.02.2008, 19:36), *будь-які нестандартні підходи завжди йдуть на пользу* (замість *на користь*) (22.01.2009, 19:34), *є руйнація* (замість *руйна́ція*) (6.02.2009, 19:37), *да* (замість *так*), *це я* (15.02.2009, 19:43), *слідуючий раз* (замість *наступного разу*) *ми прийдемо із вилами і будемо колоти мерію, яка тут сидить* (15.02.2009, 19:50), *по статистики* (замість *згідно з статистикою*) (16.02.2009, 19:51), з російськими інвесторами *був напруг* (замість *було складно*) (17.02.2009, 19:53), *прямо з салону краси* (замість *краси*) (5.03.2009, 19:32), *все, що вони зробили, це вірно* (замість *правильно*) (5.03.2009, 20:01), *будуть японці приймати участь* (замість *брати участь*) у цьому (29.03.2009, 19:54), *на урівні* (замість *рівні*) *двох міністрів* (27.04.2009, 22:39), *на такі мікроприємства* (замість *заходи*) (2.07.2009, 19:41), *ховались у шкаф* (замість *шафу*) (5.05.2009, 19:54), *облив свою родину горючою жидкістю* (замість *рідиною*) (28.07.2009, 19:43), *які банки приймають участь* (замість *беруть участь*) (29.07.2009, 19:31), *там санції будуть дуже сурові* (замість *суворі*) (26.10.2009, 19:41), *які знаходились там на протязі* (замість *протягом*) *певного періоду* (2.11.2009, 20:07), *які на даний час* (замість *зараз*) *перебувають на розгляді* (10.11.2009, 19:47), *який не може приймати участь* (замість *брати участь*) (18.01.2010, 20:17).

Серед лексичних огріхів зафіксовано тавтологію і сплутування значень слів: *буде відшкодування за заподіяну шкоду* (замість *буде повернення коштів за заподіяну шкоду*) (4.08.2009, 19:41),

вони вирішують серйозні задачі (замість завдання) (21.12.2009, 20:01).

Рідше герої сюжетів порушують граматичні норми, зокрема неправильно вживають прийменникові конструкції: *по аналогії* (замість *за аналогією*) (25.08.2008, 20:04), *по цінах* (замість *за цінами*) *чорного ринку* (16.09.2008, 20:04); використовують неправильну відмінкову форму слова: *які б дозволяли будь-якій політичній сили* (замість *силі*) (15.02.2008, 19:39), *будем грати пісні* (замість *грати пісень*) (23.02.2009, 19:39), *для праха* (замість *праху*) *тварин* (28.07.2009, 20:06); неправильно утворюють найвищий ступінь порівняння прикметників: *ця система являється самою новою* (замість *найновішою* чи *найбільш новою*) (17.02.2009, 22:52), *самою великою, самою престижною в Україні* (замість *найбільшою* чи *найбільш престижною*) (2.03.2009, 20:01), *сама головна* (замість *найголовніша*) *тема, яку ми обговорювали* (29.03.2009, 19:53), *саме більше* (замість *найбільше*) *люблять сіно хороше* (21.12.2009, 20:02). Трапляються також конструкції, в яких спостерігаємо декілька типів огріхів – уживання росіянізмів і неправильну граматичну форму дієслова: *що в зал була пронесена або подброшена* (замість *що в зал занесли чи підкинули*) (17.05.2009, 20:27).

Ще одним обов'язковим компонентом ТСН є писемна мова каналу, тобто мовне оформлення новин. Передусім це назви сюжетів, рубрик, а також титри з прізвищами, посадами героїв сюжетів чи інша додаткова інформація. Зазначимо, нами практично не зафіксовано помилок у їх написанні, частіше трапляються технічні недоліки, наприклад, сплутування назв сюжетів. Стосовно орфографічного оформлення назв сюжетів лише зауважимо неправильне написання «*Меню на Святвечір*» (6.01.2010) і «*Останній Святвечір*» (18.01.2010) замість *Свят-вечір*; *відмовник від сплат у Пенсійний Фонд* (замість *Пенсійний фонд*) (16.02.2009, 19:54).

Писемну мову ТСН відображають також цитати переважно з газет, що подаються на екран, і коментарі до сюжету чи інша додаткова

інформація – відомості про журналіста, іншого співрозмовника, яка звісно ж висвітлюється на екрані. Наприклад, коли журналіст був на прямому зв'язку зі студією і розповідав деталі інциденту у Харкові, біля фото, що було на екрані, були коментарі: *...баллончиком* (замість *балончиком*) *в лице...* (21.01.2010, 19:43).

Отже, мовне оформлення інформаційного тексту каналу «1 + 1», зокрема ТСН, відзначається високим професійним рівнем. Усе ж спостерігаємо порушення норм української літературної мови у різних типах комунікації (у мовній діяльності телеведучих, журналістів, які на прямому зв'язку зі студією, журналістів у заздалегідь змонтованих сюжетах, співрозмовників, а також у писемній мові каналу). Зауважимо, лінгвальні огріхи дуже важко відстежити, потрібно ретельно дивитися велику кількість випусків. Тому спостереженням було охоплено програми ТСН упродовж 2008-2010 років.

Герої відеосюжетів значно частіше допускають помилки, ніж журналісти, зокрема неправильно наголошують слова (*одинадцять, чотирнадцять, кілометр, сантиметр, новий, разом*), уживають кальки з російської мови (*міроприємства, приймати участь, на протязі часу*), неправильно утворюють вищий і найвищий ступені порівняння прикметників (*самий великий, самий новий*). Звісно, огріхи у мовній діяльності героїв сюжетів мають інші причини (на відміну від журналістів), оскільки перед ними не ставиться конкретне завдання – максимально дбати про правильність оформлення своєї мови, про її багатство, логічність. Порушення норм української літературної мови журналістами пов'язано, перш за все, із специфікою роботи у прямому ефірі, необхідністю негайної реакції на репліку іншого журналіста чи співрозмовника, поспішно сказаними фразами (оскільки важливо вкластися у визначений час).

Мова ЗМІ як важливий чинник мовної культури соціуму потребує перманентних наукових досліджень для виявлення слабких ланок у спілкуванні, для створення дієвої програми вдосконалення мовної комунікації журналістів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яковець А.В. Телевізійна журналістика: теорія і практика: Підручник / А.В. Яковець – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 240 с.